

obračun s azijskim religijama, posebice s budizmom. Da on predstavlja određeni izazov, ne može se poreći. No ne ide se samo da se otkriju razlike i, eventualno, devijacije, nego i da se otkriju „semina Verbi“ u svijetu koji sve više postaje ujedinjen.

U zadnjem prilogu J. Duncan M. Derrett govori o „Zakonu i moralnosti u istočnim vjerama“. Autor nalazi da je moralnost u istočnim azijskim religijama samostalna i neovisna, kako o pozitivnim zakonima vladara, tako i o strogo religijskim elementima kao takvima. Autor smatra da bi Zapad imao tu nešto korisno naučiti. Bez obzira na autorovo mišljenje, čini se da bi se taj aspekt dao povezati s današnjom diskusijom o „autonomiji morala“. No ipak izgleda da je problem mnogo složeniji nego bi se moglo pretpostaviti na temelju autorovih određenih stavova.

Sve u svemu ovaj sadržajni priručnik veoma će dobro doći etičarima, moralistima i stručnjacima raznih disciplina koji se bave bilo etičkim problemima bilo proučavanjem religija općenito. Zbijen i prilično zaokružen prikaz, uz obilje podataka i solidnu i probranu literaturu, pomoći će da razne diskusije o etičkom fenomenu budu bolje ukorijenjene u bogatom vjerskom iskustvu čovječanstva.

Marijan VALKOVIĆ

A. KLOSE (W. MANTL) V. ZSIFKOVITS, KATHOLISCHES SOZIALLEXIKON, Tiro-lia-Styria, Innsbruck-Graz 1980, stupaca 3480 + str. L.

Prije šesnaest godina izišlo je prvo izdanje ovoga „Katoličkog socijalnog leksikona“. Nametala se potreba novog izdanja, ne samo zbog odužeg vremenskog roka nego još više zbog toliko novih impulsa koje je katolička socijalna misao dobila u koncilsko i pokon-cilsko vrijeme.

Ovo novo izdanje je zapravo novo djelo, i po opsegu (skoro dvaput veće od prijašnjeg) i po zaokruženosti tematike i širokom broju suradnika. Nije nam poznato djelo na polju katoličke društvene misli koje bi se po stručnosti, preglednosti i zaokruženosti moglo staviti uz bok ovom „Katoličkom socijalnom leksikonu“, a sve opet u granicama, jednog makar i podebljeg sveska.

Leksikon sadrži 547 naslova (natuknica), plod 210 suradnika s područja katoličke društvene nauke, općenito društvenih znanosti i

drugih srodnih znanstvenih disciplina. Suradnici pripadaju njemačkom jezičnom području (uz nekoliko izuzetaka), a shvatljivo je da će austrijski autori biti dobro zastupani kad je riječ o austrijskom izdanju.

U posljednjih deset-petnaest godina izneseno je toliko kritika na račun katoličke društvene nauke, ne samo neopravdanih nego i opravdanih, da je veoma teško i zahtjevno, a po nekima i sporno ako ne i nemoguće, govoriti danas o „katoličkoj društvenoj nauci“. Stoga je pozdraviti napor izdavača i njihovih suradnika da naprave djelo koje bi pružilo pregled situacije, gradeći na temeljima kršćanskog humanizma. Da se shvati znanstvena i društvena opcija priređivača i, dosljedno, značenje samoga djela, bezuvjetno treba imati pred očima važne i mudre smjernice kojih su se oni držali pri izradi ovog leksikona i koje navode u predgovoru:

1. Društvena nauka koju leksikon zastupa ne smije biti ideološki skraćena i sputana, nego mora biti otvorena cijelom rasponu ljudske i društvene egzistencije. Od ideološki obojenih priručnika imamo malo koristi.

2. Društvena nauka je vrijednosno utemeljena, a autori idu za tim da pri obradi pojedinih tema dođe do izražaja kršćanski humanizam.

3. Društvena nauka mora biti objektivna, vodeći računa o rezultatima antropoloških i društvenih znanosti.

4. Društvena nauka mora imati smisla za povijesni razvoj i vrijednost iskustva. Prošla iskustva i odgovornost pred budućnošću treba da pomažu u rješavanju gorućih problema današnjice.

Ove smjernice doista služe kao kostur cijelom djelu. Stoga širina horizonata, ali ujedno i jasnoća polazišta i otvorenost problema.

Bilo bi sitno željeti možda koji neobrađeni članak ili širu obradu nekih točaka. Svaki leksikon na kraju krajeva predstavlja određen izbor tema. Vjerujemo da su priređivači ovog leksikona uspjeli u svom izboru.

Svaki članak donosi i biranu bibliografiju, većinom na njemačkom jeziku i ažuriranu do 1980. god., a ona je često i dosta opširna i važna, tako već po sebi predstavlja znatno obogaćenje. Popis suradnika i dva kazala na kraju djela (osobno i stvarno) veoma pojačavaju vrijednost knjige, to više što je ona i tehnički primijerna.

Samo se po sebi razumije da će ovaj leksikon mnogima veoma dobro doći, ne samo teolozima i sociolozima nego i mnogim društvenim radnicima, pravnicima i politolozima. Ukratko, svima onima kojima je stalo

da iz perspektive kršćanskog humanizma priđu teškim i zamršenim problemima modernog društva. A kršćanstvo ima tu što reći s obzirom na temeljne stavove i osnovna usmjerenja.

Mi živimo u društvu koje izričito ističe društvenu narav čovjekovu i veliko značenje društvenih problema. Već odavna i Crkva ističe kako je potrebno proučavati i dalje razrađivati načela i perspektive „katoličke društvene nauke“, kako bismo mogli čuti zv. svoje društvene sredine i dati mu pravu vrijednost.

Na žalost, moramo priznati da premalo radimo u ovom pogledu. U pomanjkanju domaće literature, onima koji vladaju njemačkim jezikom i koji žele bolje upoznati današnju društvenu stvarnost u svijetu iz kršćanske perspektive, najtoplije preporučujemo ovaj „katolički socijalni leksikon“. On može poslužiti kao pouzdan kompas u temeljnim pitanjima današnjega društvenog života.

Marijan VALKOVIĆ

Heinz-Meinolf STAMM, LUTHERS STELLUNG ZUM ORDENSLEBEN, Franz Steiner Verlag Wiesbaden 1980. Strana 184 DM 54.—

Ova je studija objavljena u znanstveno-teološkom nizu „Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte Mainz“ svezak 101. S evangeličke je strane već u više navrata obrađen Lutherov stav prema redovničkom životu. Sada je to pokušao učiniti i jedan katolički teolog. Lutherov odnos prema redovničkom životu zagolicao ga je u ovo doba, kad se među evangeličkim kršćanima ponovno budi redovnički život. Zadnjih su godina nastale mnoge i muške i ženske redovničke zajednice među evagellicima.

Do sada se općenito mislilo da je Luther odbio redovnički život. Međutim, u novije vrijeme sve više autora ističe činjenicu da života naprosto. Dopusštao je privremene zavjete i uvjetne zavjete („zavjetujem čistoću, poslušnost i siromaštvo do smrti s time da sačuvam slobodu i da mogu volju promijeniti“). Svi oni koji studiraju Lutherov odnos prema redovničkom životu posežu za njegovim djelom *De votis monasticis iudicium* (1521). Za tim djelom poseže i Stamm. On, za razliku od svih drugih autora, nastoji studirati Lutherove spise i razmišljanja koja su

sljedila poslije ovog djela a u vezi su s tim djelom. Autor poseže za Lutherovim djelom *Dictata super Psalterium, Romerbriefvorlesung, Kommentar zu Galaterbrief, De Captivitate babilonica, Ecclesiae praeludium i Tractatus de libertate humana*. U svom djelu *De votis* smatra da redovnici polažu zavjete a da nisu svjesni njihova dometa (do smrti!). Čovjek to ne može učiniti. Za njega su zavjeti takve naravi nevažeci. Luther je u svojim spisima nagovarao redovnike i redovnice da napuste samostane ako u njima ne mogu Bogu savršeno služiti. Naprotiv, one koji su obnovljena duha vjerovali da im je upravo u samostanu mjesto nagovarao je da u samostanu i ostanu. Autor na temelju analize Lutherovih djela zaključuje da Luther nije bio jednostavno protiv redovničkog života nego samo protiv takvog života koji čovjeku ograničava slobodu i koji ne može ostvariti njegovu težnju za spasenjem.

Djelo je upravo primjer kako znanstveno obraditi takav predmet.

Adalbert REBIĆ

Francisco-Javier LOZANO SEBASTIAN, SAN ISIDORO DE SEVILLA. TEOLOGIA DEL PECADO Y LA CONVERSION. Publicaciones de la Facultad teologica del Norte de Espana. Sede de Burgos. Vol. 36. Burgos 1976. Str. 234

Sveti Izidor Seviljski poznat je svakome teologu. No, možda će se ipak netko pitati zašto dajemo prikaz knjige o sv. Izidoru Seviljskom, i to knjige koja je napisana na španjolskom jeziku. Ovu knjigu prikazujemo ne zato što je njen autor sada prvi tajnik Apostolske nuncijature u Beogradu, pa nam je tako na posebni način bliz, nego iznad svega zato što predstavlja uzornu obradu jednog kršćanskog klasičnog pisca, jednog Oca.

Pisac Lozano nije, naravno, u ovom djelu imao namjeru opisati život sv. Izidora, nego proučiti njegovo poimanje grijeha i obraćenja. Ipak, da bi čitaocu bila jasnija Izidorova nauka o grijehu i obraćenju, pisac je u Uvodu pronicavao i sržno ocrtao bio-bibliografsku sliku iz koje možemo temeljito upoznati sv. Izidora i njegovo djelo. Izidor se rodio oko 560. godine u Sevilli. Zarana mu umriješe roditelji. Godine 599. postade biskupom u Sevilli, gdje je preko 36 godina razvijao bogatu pastoralnu i teološku djelatnost.